

ПОЗАКЛАСНЕ ЗАНЯТТЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЗЕЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Наталія ДІДЕНКО, викладач-методист Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Сучасна модель позакласної роботи з української мови у профільній школі передбачає використання комплексу різних освітніх технологій, що стимулюють пошукову активність старшокласників, формують у них готовність до професійно зорієнтованого навчання, а також удосконалюють їхній комунікативний досвід.

Студіювання й узагальнення сформульованих у лінгводидактиці трактувань поняття «технології навчання», його сутнісних характеристик дало змогу сформулювати визначення *технології позакласного заняття з української мови* і розглядати її як попередньо мотивовану, сплановану спільну проектну діяльність усіх суб'єктів навчально-виховного процесу, що скерована на позитивний результат, піддається корекції, впливає на формування мовної особистості учня, його подальше професійно зорієнтоване навчання та практичну діяльність [1].

Звернення до музейної педагогіки, галузі педагогічних наук, предметом дослідження якої є культурно-освітня діяльність в умовах музейного середовища [2, 109 – 118], дає широкі можливості для розвитку навичок пошуково-дослідницької діяльності, критичного творчого мислення, самоосвіти, самовдосконалення, поглиблення знань з лінгвістики.

Процес навчання і виховання на позакласному занятті в аспекті **музейно-педагогічної технології (МПТ)** передбачає спільне проектування й моделювання комунікативних ситуацій, діалог з музейною пам'яткою, полілог думок, дискусію, використання гри, театралізації, інформативний пошук, ситуацію зацікавленості, самостійну роботу, вирішення пізнавальних, науково-пошукових проблем та ін. Активне сприймання інформації учнями профільних класів скеровується на вироблення вмій критичного й творчого мислення, передбачення активного пошуку інформації, спрямованого на науково-дослідницьку діяльність у філологічній галузі, набуття практичного досвіду. Під час позакласного заняття в музеї учень профільного класу стає активним учасником навчального процесу, одержана ним інформація трансфор-

мується в пошуково-дослідницьку, самостійну, проектно-дослідну з перспективою використання набутого досвіду в подальшому професійно зорієнтованому навчанні [1].

Тема ПЗ: Екскурсія-дослідження у Музеї книги і друкарства України з використанням технології формування творчої мовної особистості на основі прийому музейного моделювання (ММ). «Правильне вживання слів. Яке слово вибрати: книга – книжка?»

Заняття передбачає співпрацю учнів, учителів, музейних педагогів, бібліотекарів.

Мета: на основі ознайомлення з визначними пам'ятками історії та культури Києво-Печерської лаври, експонатами Музею книги і друкарства підвищувати культуру усного і писемного мовлення, усувати помилки, пов'язані з порушенням норм слововживання; здійснювати пошуково-дослідницьку роботу шляхом опрацювання різних довідкових джерел; виховувати повагу до культурних надбань рідного народу.

ММ: бібліотека – музей – пошук – тренувальні вправи – дослідження – результат.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

І. Проведення екскурсії.

Фрагмент екскурсійного матеріалу.

Досі вчені не дійшли єдиної думки щодо дати заснування у Києво-Печерській лаврі друкарні, а отже і початку книгодрукування в Києві. З описів Лаври відомо, що князь Костянтин Іванович Острозький перед смертю подарував монастирю друкарське обладнання, започаткувавши книгодрукування в Києві 1531 р. Але з огляду на факт відсутності книг лаврського друку, датованих раніше 1615 р., сучасні дослідники вважають датою книгодрукування в Києві та Печерському монастирі саме 1615 р.

Відомо, що на початку XVII ст. архімандрит Лаври Єлисей Плетенецький придбав у місті Стратині, що поблизу Львова, друкарню Балабана, на базі якої й розпочалося видання книг. Вона стала першою друкарнею в Києві й найпотужнішою в Україні, що безперервно працювала понад 300 років. Для її потреб

Слисей Плетенецький побудував папірню в монастирському маєтку в Радомишлі на Житомирщині.

Задля зміцнення православ'я навколо друкарні об'єдналися українські письменники, діячі культури, церкви – Олександр Мигура, Захарій Копистенський, Петро Могіла, Афанасій Кальнофойський, Сильвестр Косів, Тарасій Земка, Памво Беринда та інші. Видані в Лаврі богослужбові книги мали передмови, присвяти, віршовані вставки, виразною рисою яких були національні українські риси – мова видань, яка здебільшого близька до тогочасної розмовної, оздоблення книг, у якому відображалися риси української графіки першої половини XVII ст. З-поміж перших видань, що збереглися до нашого часу – «Часослов» (1616), та збірка святих служб «Афологіон» (1619).

1627 р. в друкарні вийшов перший український словник церковнослов'янської мови Пампи Беринди, що містить 6962 статті мовознавчого та енциклопедичного змісту.

1635 р. вийшов «Патерикон» Сильвестра Косова, змінений і скорочений текст пам'ятки давньоруської агіографічної літератури «Патерик Києво-Печерський», що містив оповіді про чудеса перших печерських святих.

1638 р. ознаменувався визначною подією – вихід у світ «Тератургіми» Афанасія Кальнофойського польською мовою за дорученням і благословенням Петра Могіли.

У 1674 р. надрукований архимандритом Інокентієм Гізелем «Синопис» – перша друкована книга з вітчизняної історії.

Музей книги і друкарства у приміщенні колишньої монастирської друкарні було відкрито у 1973 р. з нагоди святкування 400-річчя виходу першого друкованого видання.

II. Виконання тренувальних завдань.

Завдання до екскурсійного матеріалу.

1. Випишіть числівники словами, провідміняйте один із них. Екскурсовод уживав переважно кількісні чи порядкові числівники?

2. Випишіть власні назви, поясніть їх написання. Що вам відомо про згаданих письменників, діячів культури, церкви?

Пошуково-дослідницька та творча лабораторія.

1. Дослідити історію створення писемності у східних слов'ян та рукописну книгу XVI ст.

2. Написати статтю в шкільну газету про зародження друкарства в Європі, початок і розвиток книгодрукування. Видавнича діяльність І. Федорова. Художнє оформлення книжок X – XII ст.

3. Із яких галузей знань представлені видання XIX – XX ст. в музеї?

4. Які факсимільні видання рукописних книг експонуються в музеї?

Лексична робота.

1. Робота над укладанням короткого тлумачного словничка (*архимандрит, волюта, експонат, екстер'єр, книжка, ктитор, літургія, лопатка, митрополит, Мінеї-Четьї, оклад, панікаділо, плястра, портал, риза, рукописи, сандрик, синопис, солея, ставропігія, стасидії, тератургіма, трансепт, требник, факсимільний, фронтон, хрещальня*).

2. З-поміж поданих слів укладеного тлумачного словничка визначте багатозначні, старослов'янізми, професіоналізми, запозичені, архаїзми, омоніми, омофони.

3. Розроблення екскурсійної карти (нанесення маршруту по території Києво-Печерської лаври, зазначення розміщення експонатів у музеї Книги).

Експрес-квест. (Проводиться за сприяння музейного педагога. Передбачає групову форму роботи (гра). Учні швидко відповідають на запитання за темою екскурсії, визначають експонати за фото чи малюнками, розгадують кросворди, орієнтуються в маршруті).

Лабораторія правильного вживання слів. Культура мовлення.

• Чи є різниця між словами книга і книжка? Аргументуйте (слова синонімічні, але різняться усталеною сполучуваністю з певними словами).

Словникова робота.

Під словом *книга* розуміємо грубий фоліант, бухгалтерську книгу, вхідних чи вихідних паперів чи так зване Святе письмо. Слово *книжка* звучить із певним відтінком урочистості.

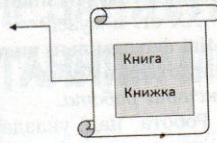
Книжка – переплетені в одне ціле друковані або рукописні аркуші (не менше 5) з певним текстом; окремо виданий або призначений для видання чималий за обсягом твір, і одна з частин великого твору (роману), а також окремий номер товстого журналу. Слово *книжка* – нейтральне і тому придатне в усіх випадках, тобто в усіх стилях.

Завдання.

1. Утворіть складні слова від іменника *книга*, поясніть їх словотворення, лексичне значення та написання. (*книгозбірня, книговидання, книгознавець, книгодрукування, книгохосвище, книговидавець*)

2. Правильно утворіть словосполучення з іменником *книга* чи *книжка*. Яких відтінків набувають сполуки в офіційно-діловому мовленні та термінологічних висловах?

Бухгалтерська
Облік товарів
Домова
Залікова
Скарг і пропозицій
Записна
Ощадна
Трудова
Телефонна

3. Відредагуйте текст.

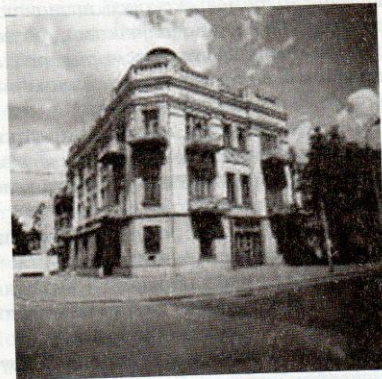
Щовересня відбувається у Львові форум книговидавців – книжковий (книжний) ярмарок, найбільше і найбільш головніше міроприємство подібного типу в Східній Європі.

4. Зробіть вибірку прислів'їв, приказок, усталених виразів, афоризмів зі словом *книжка*.

Установіть відповідність між зображенням будівлі Музею книги і поданою довідкою.

1. 3-поміж експонатів є книга-рекордсмен – заперстольне Євангеліє 1689 р. з Ніжинського монастиря, величезного розміру фоліант, що важить 18 кг, деякі сторінки цього унікального видання від руки розфарбовані фарбами.

А

2. Знаходиться в пам'ятці архітектури XVI ст. 3-поміж рідкісних експонатів найдавніша друкована книга «Декреталій» папи Григорія IX (Париж 1511 р.).

Б

3. Стали називати єдиним у світі музеєм однієї книги. Розміщений в будинку братів Цибульських і містить чимало раритетних видань цієї книги.

В

4. Історія будівлі безпосередньо пов'язана з розвитком книговидавництва в Україні. Експонуються факсимільні видання рукописних книг – «Реймського Євангелія» (XI ст.), «Повісті врем'яних літ» (1113 р.), «Слова о полку Ігоревім» (кін. XII ст.) – видатні пам'ятки української мови та високого художнього оформлення.

Г

Відповідь: 1 – В; 2 – Г; 3 – А; 4 – Б.

IV. Підбиття підсумків заняття.

V. Домашнє завдання.

Пошукова робота. Здійснити віртуальний тур Музеями книги України. (1. Музей рідкісної книги в Ніжині. 2. Державний Музей книги та друкарства України на території Києво-Печерської лаври. 3. Музей книги і друкарства в Острозі. 4. Музей «Кобзаря» в Черкасах називають Музеєм однієї книги, бо містить раритетні видання (100 зразків) збірки Т. Г. Шевченка). Підготувати мультимедійну презентацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діденко Н. М. Методика позакласної роботи з української мови у процесі профільного навчання: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. / Наталія Миколаївна Діденко. – К., 2016. – 299 с.
2. Караманов О. Роль музейної педагогіки у процесі соціалізації особистості / О. Караманов // Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна. – Л., 2007. – Вип. 22. – С. 58 – 64.
3. Режим доступу: <http://www.kobzar.info/>;
4. Режим доступу: <http://museum.oa.edu.ua/contacts.html>;
5. Режим доступу: <http://www.kplavra.kiev.ua/Ekskursiji.html>;
6. Режим доступу: <http://nigin-museum.do.am/>.